

Despre formarea profesională (III): Cetățeni care lucrează cu alții

Prin munca noastră și relațiile pe care le stabilim cu ea, contribuim, ca cetățeni, la construirea unei societăți – și o istorie – conformă cu demnitatea persoanei și în căutarea sensului său.

15.03.2022

Nevoia de a avea un loc de muncă împlinitor include, în general,

aspirația de a construi ceva valoros și de a contribui la îmbunătățirea societății. Vechiul exemplu al zidarilor exprimă bine acest lucru: atunci când pregătește cărămizi, cineva poate percepe munca sa ca fiind doar fabricarea unor cărămizi, ridicarea unui zid sau construirea unei catedrale. Noi ne dorim să construim catedrale prin profesia noastră: adevărate capodopere umane, care sunt și un semn al prezenței lui Dumnezeu în lume.

Papa Francisc ne îndeamnă astfel: „Ființa umană este capabilă să fie, prin ea însăși, agentul responsabil al îmbunătățirii sale materiale, al progresului său moral și al dezvoltării sale spirituale (Sfântul Paul al VI-lea, *Populorum progressio*, 26 mar. 1967, nr. 34). Munca ar trebui să fie locul acestui progres personal multidimensional, în care intră în joc diverse dimensiuni ale vieții: creativitatea, proiecția spre

viitor, dezvoltarea abilităților,
punerea în practică a valorilor,
comunicarea cu ceilalți, o atitudine
de adorare” ^[1].

Totuși, situația din multe țări poate
estompa această perspectivă. În
unele locuri, condițiile de muncă
sunt inumane; în altele, majoritatea
locurilor de muncă permit cu greu
supraviețuirea. În Occident,
schimbările rapide și crizele
succesive au generat o stare de
precaritate care alimentează o
viziune negativă asupra muncii.
Narațiunile dominante sau
experiențele personale reduc adesea
munca la o activitate strict necesară
pentru supraviețuire, dar care, de
multe ori, produce nefericire și
frustrare. Această realitate îi
afectează în mod deosebit pe tinerii
bine pregătiți și calificați, dar care
abia reușesc să obțină locuri de
muncă ce le permit să-și susțină
traiul sau să-și facă planuri de viitor.

Mulți dintre ei iau în considerare emigrarea pentru a găsi oportunități mai bune în alte țări, iar alții își caută împlinirea personală în afara sferei profesionale.

În acest context, în care atât de mulți oameni au motive serioase și concrete să vadă lucrurile astfel, mesajul Sfântului Josemaría despre muncă luminează această realitate de criză prin *speranța Evangheliei*. Papa Francisc explică acest lucru astfel: „Cei care privesc criza fără lumina Evangheliei se limitează la a face autopsia unui cadavru; ei privesc criza, dar fără speranța oferită de Evanghelie. Criza ne sperie nu doar pentru că am uitat să o evaluăm așa cum ne invită Evanghelia, ci și pentru că am uitat că Evanghelia însăși este prima care ne pune în criză. Dar dacă regăsim curajul și umilința de a spune cu voce tare că timpul crizei este un timp al Spiritului, atunci, chiar și în

fața întunericului, a slăbiciunii, a fragilității, a contradicțiilor și a confuziei, nu ne vom simți copleșiți, ci vom păstra încrederea intimă că lucrurile se vor schimba, bazată exclusiv pe experiența unui Har ascuns în întuneric” ^[2] —.

Această lumină a credinței asupra realității umane a muncii scoate la iveală adevărul fundamental conform căruia omul a fost așezat în grădina Edenului *ut operaretur* ^[3] —, adică să lucreze și să coopereze cu Dumnezeu la construirea lumii, la crearea vieții sociale și a culturii. În esență, munca este o realitate pozitivă și bună, un mediu al împlinirii personale și sociale, temelia sfințeniei noastre: „un mijloc de legătură cu ceilalți oameni și o contribuție la progresul întregii umanități, o sursă de mijloace pentru susținerea propriei familii și o ocazie de perfecționare personală” ^[4] —.

În rândurile ce urmează, ne vom concentra asupra dimensiunii sociale a muncii, care se răspândește în cercuri concentrice: pornind de la locul în care munca este realizată, trecând prin comunitatea apropiată (cartierul, satul, orașul), până la transformarea efectivă a lumii.

A iubi lumea

Iubirea pentru lume și dorința de a o îmbunătăți și de a o aduce la Dumnezeu reprezintă un aspect central al chemării vocaționale a Lucrării și se află în inima mesajului său. Acest spirit ne face să descoperim, în toate circumstanțele vieții obișnuite, o chemare divină. După cum explică Sfântul Josemaría: „Trebuie să-L iubim pe Dumnezeu pentru a putea iubi voința Sa și pentru a dori să răspundem chemărilor pe care ni le adresează prin obligațiile vieții cotidiene: în îndatoririle stării noastre, în profesia

noastră, în munca noastră, în familia noastră, în relațiile sociale, în suferințele proprii și în cele ale altora, în prietenie, în dorința noastră de a înfăptui ceea ce este bun și drept” ^[5] —.

O privire asupra tragediilor, nedreptăților, suferințelor sau superficialităților care marchează viața de zi cu zi ne poate face să credem că lumea noastră actuală „nu poate fi iubită”, cel puțin nu până când se va schimba. Iar sentimentul că avem prea puțin de oferit în această transformare ne poate determina să ne retragem în cercul restrâns al relațiilor, problemelor, intereselor și proiectelor noastre personale, acolo unde simțim că, măcar, putem face ceva.

Cu toate acestea, conștiința faptului că Dumnezeu este Tatăl nostru ne invită să ieșim din această zonă de confort, reamintindu-ne promisiunea

Psalmului 2: „Îți voi da neamurile ca moștenire” ^[6]. Fiul primește această moștenire cu dorința de a o face roditoare, cu un optimism plin de speranță ce reflectă încrederea Tatălui său, dar și cu un simț profund al responsabilității față de această lume pe care Dumnezeu i-o lasă în mâini. Nimic nu este străin inimii unui copil al lui Dumnezeu, pentru că lumea însăși – totul și toți – constituie această moștenire.

Iubirea pentru lume, ca dar pe care Dumnezeu Tatăl ni-l încredințează, ne determină să dorim „să înțelegem în profunzime timpul în care trăim, dinamicile care îl modelează, potențialul care îl definește, dar și limitele și nedreptățile, uneori grave, care îl afectează” ^[7]. Nu este vorba doar de o înțelegere intelectuală, ci de a ieși în întâmpinarea persoanelor concrete, cu visele și speranțele lor, cu sensibilitățile, nevoile și criticile lor. Astfel, această cunoaștere devine

empatie, ascultare și un angajament de a purta de grijă celuilalt și de a lucra pentru binele comun, într-o iubire concretă și vie. Benedict al XVI-lea explică acest lucru în enciclica *Caritas in veritate*: „A iubi pe cineva înseamnă a-i dori binele și a lucra eficient pentru acesta. Pe lângă binele individual, există un bine legat de viața socială a oamenilor: binele comun. Este binele acelui «noi toți», format din indivizi, familii și grupuri intermediare care se unesc într-o comunitate socială. Nu este un bine căutat de dragul lui însuși, ci pentru persoanele care fac parte din comunitatea socială și care, numai în cadrul acesteia, își pot atinge binele personal în mod autentic și eficient. Dorința binelui comun și efortul de a-l realiza reprezintă o cerință a dreptății și a carității” ^[8].

Din iubire – pentru Dumnezeu,
pentru aproapele și pentru lume –

izvorăște acea forță care conferă demnitate muncii și o transformă, permițându-ne să contribuim, împreună cu ceilalți, la construirea acestui bine comun, din poziția și prin contribuția specifică propriei noastre profesii. Modelul iubirii pline de compasiune față de aproapele este parabola Bunului Samaritean, după cum explică Papa Francisc: „Este un text care ne invită să redescoperim vocația noastră de cetățeni ai propriei țări și ai lumii întregi, constructori ai unei noi legături sociale” ^[9]. Comentând această parabolă, subliniază că „inclusiv bunul samaritean a avut nevoie de existența unui han care să-i permită să rezolve ceea ce el singur, în acel moment, nu putea să asigure” ^[10] Munca este, astfel, ceea ce ne permite să contribuim la satisfacerea nevoilor umane.

O manieră de a exista în lume

O mentalitate laică sănătoasă are la bază convingerea că munca, relațiile sociale și politice, timpul liber etc., reprezintă un loc privilegiat de întâlnire cu Dumnezeu și o sarcină specifică pentru creștinul obișnuit. Mai mult decât atât, munca este modul specific prin care fiecare persoană își îngrijește moștenirea și contribuie la construirea societății. Viețile noastre ar fi cu totul diferite fără fermieri, profesori, șoferi, ingineri sau scenariști. Sfântul Josemaría exprima astfel acest lucru: „Munca este vehiculul prin care omul se integrează în societate, mijlocul prin care el se conectează la ansamblul relațiilor umane, instrumentul care îi oferă un loc, o poziție, în comunitatea umană. Munca profesională și existența în lume sunt două fețe ale aceleiași monede, două realități care se susțin reciproc, fără a fi posibil să le înțelegi separat” ^[11].

Acest loc propriu, unde Dumnezeu îl așteaptă pe fiecare, este un spațiu privilegiat pentru a manifesta libertatea ca o capacitate de a genera lucruri bune împreună cu ceilalți și pentru ceilalți, lucruri care, în același timp, sunt benefice și pentru sine.

„Să redescoperim binele, pentru noi înșine și pentru întreaga umanitate, și astfel să mergem împreună spre o creștere autentică și integrală” ^[12] _____. La salonul de coafură, la birou, în clasă, în grădină sau în culise, în munca pe care o desfășurăm aici și acum, se naște întrebarea decisivă: *Doamne, care este binele pe care îl aștepti de la mine?* Și chiar acest efort de a căuta perfecțiunea creștină în profesie, de a da „un exemplu bun fiecare în locul său, înseamnă deja să cauți binele întregii umanități” ^[13] _____.

În același timp, este ușor de înțeles că a face binele depășește puterile fiecărui individ în parte; mai mult, este o misiune comună, o luptă

împărtășită, așa cum ne-a arătat pandemia și explică Papa: „Nimeni nu poate înfrunta viața de unul singur. Avem nevoie de o comunitate care să ne susțină, care să ne ajute și în care să ne sprijinim unii pe alții pentru a privi înainte. Cât de important este să visăm împreună! Singuri, riscăm să avem miraje, să vedem ceea ce nu există; visele se construiesc împreună. Să visăm ca o unică umanitate, ca niște călători care împărtășesc aceeași carne umană, ca niște copii ai aceluiași pământ care ne adăpostește pe toți, fiecare cu bogăția credinței sau a convingerilor sale, fiecare cu propria sa voce, toți frați” ^[14]. Experiența ne confirmă că, atunci când facem binele împreună, barierele diferențelor ideologice, ale stilurilor de viață diferite sau ale lipsei de credință se prăbușesc.

Vor exista întotdeauna în Biserică instituții dedicate asistenței, iar noi

toți, ca creștini, suntem chemați să fim Bunul Samaritean care se oprește lângă fratele rănit. Totuși, ca laici, avem misiunea inalienabilă de a fi prezenți în acele locuri unde se modelează societatea, mai ales în domeniile legate de profesia noastră. De exemplu, un arhitect poate să participe la proteste împotriva poluării, să voteze pentru un partid care sprijină familia și să facă voluntariat alături de persoanele fără adăpost din orașul său. Dar, dacă lucrează în urbanism, este de neînlocuit pentru a crea, împreună cu colegii săi, cât mai multe spații verzi, intergeneraționale, sigure, cu servicii esențiale, bine conectate, cu zone comune etc., astfel încât să influențeze direct calitatea aerului, relațiile de familie și accesul la aceste spații.

Cu caritate și dreptate

Această manieră creștină de a fi și de a acționa în lume, lucrând împreună cu ceilalți și pentru ceilalți, poartă în sine cel mai mare potențial transformator al societății: credința „care ne luminează conștiințele, îndemnându-ne să participăm cu toate forțele la provocările și problemele istoriei umane. În această istorie, care a început cu crearea lumii și care se va încheia la împlinirea veacurilor, creștinul nu este un apatrid. Este un cetățean al cetății oamenilor, cu sufletul plin de dorul de Dumnezeu” ^[15].

Dacă ne îndreptăm atenția spre domeniul muncii, putem întreba: ce trăsături ale modului creștin de a fi sunt cele mai eficiente în promovarea acestei transformări? Răspunsul poate fi foarte amplu, dar există două virtuți care joacă un rol deosebit de important: caritatea și dreptatea, văzute în dimensiunea lor socială. Aceste două virtuți se traduc

printr-o serie de atitudini care sunt recunoscute astăzi ca valori fundamentale pentru succesul unei întreprinderi comune, valori pe care doctrina socială a Bisericii le propune. Aceste învățături oferă linii directoare ce luminează, prin adevărul Evangheliei, modurile posibile de acțiune în cele mai diverse contexte sociale, culturale etc., manifestându-se prin câteva atitudini precum cele de mai jos.

Prietenia socială, solidaritatea și participarea duc la „construirea unor relații care depășesc simplul cadru al muncii și întăresc legăturile de bine”^[16]. Sfântul Josemaría a exprimat acest lucru într-o scrisoare din 1939 despre misiunea creștinului în viața socială: „Un creștin nu poate fi individualist, nu-i poate neglija pe ceilalți, nu poate trăi egoist, întorcând spatele lumii; el este, prin natura sa, un ființă socială: membru

responsabil al Trupului Mistic al lui Cristos” ^[17] .

Promovarea dezvoltării umane integrale – a tuturor oamenilor și a fiecărei persoane în întregime – presupune responsabilitatea libertății fiecărui individ și a popoarelor, deoarece nicio structură nu poate garanta o astfel de dezvoltare din exterior, fără implicarea responsabilă a ființelor umane ^[18] . Cooperarea izvorăște din convingerea că problemele nu pot fi rezolvate dintr-o singură perspectivă și conduce la o deschidere proactivă, la munca în echipă – inclusiv cu cei care gândesc diferit – și la un dialog sincer.

Dreptatea înseamnă să dai fiecăruia ceea ce îi aparține, ceea ce i se cuvine în funcție de ființa și acțiunile sale. Este prima cale a carității, inseparabilă de aceasta ^[19] și, în același timp, solicită o logică

superioară, deoarece societatea nu poate fi construită doar pe relații juste de drepturi și obligații, ci mai ales prin relații de gratuitate, milă și comuniune [...] ^[20] .

Transparența, onestitatea și responsabilitatea sunt valori sociale esențiale ^[21] , care, deși pot aduce dezavantaje pe termen scurt — specifice celor care își asumă riscul de a avea încredere în ceilalți — constituie baze solide pentru crearea unui mediu și a unui mod de lucru care încurajează împărțirea obligațiilor reciproce, mobilizând astfel mult mai mult decât simpla revendicare a drepturilor ^[22] .

Posibilitățile sunt infinite, în funcție de circumstanțele fiecărei persoane. Participarea la asociații profesionale, mentoratul pentru fete care urmează studii STEM, proiectele colaborative *open source* sau inițiativele de alfabetizare a adulților pot fi

exemple de activități realizate împreună cu colegii. De asemenea, prioritatea acordată cercetării bolilor neglijate, furnizarea de servicii *pro bono* pentru cauze relevante, promovarea unor procese industriale mai curate, refuzul mitei sau îmbunătățirea condițiilor de muncă sunt inițiative ce pot fi susținute în cadrul companiei sau instituției în care se lucrează.

Să transformăm ambientul muncii

Dragostea pentru lume, împreună cu conștiința propriei libertăți și responsabilități, conduc la angajarea, în și din propria muncă, pentru ameliorarea societății. Munca nu este doar un loc de autorealizare individuală, ci o platformă de pe care se desfășoară, în toată amploarea sa, grija umană și creștină față de aproapele nostru și față de condițiile sociale care fac posibilă dezvoltarea acestuia ^[23].

A privi munca drept un mijloc de a contribui la progresul umanității înseamnă, înainte de toate, să contribui la umanizarea propriului mediu de lucru. Rezolvarea problemelor începe întotdeauna cu ceea ce se află cel mai aproape de noi ^[24]. De exemplu, în fața situațiilor conflictuale care apar la locul de muncă, la fel ca în orice relație umană, este esențial să nu ne lăsăm dominați de acestea și să evităm să prevaleze ceea ce Papa Francisc numește *logica conflictului* ^[25].

Această logică caută mereu vinovați de stigmatizat și disprețuit și drepti care să fie justificați: „Când ne oprim la conjunctura conflictului, pierdem simțul unității profunde a realității” ^[26].
—.

Mediul de lucru necesită, de asemenea, un angajament constant și hotărât în a iubi, arătând interes pentru fiecare persoană și pentru nevoile acesteia, pentru că toți

suntem săraci, lipsindu-ne de ceva „nu doar în termeni materiali, ci și spirituali, afectivi și morali” ^[27].

Experiența personală a iubirii lui Dumnezeu, a familiei și a prieteniei face ca acest efort să fie mai ușor de realizat.

Toate acestea pot deveni realitate în numeroase moduri concrete: sprijinirea unei colege care așteaptă un copil sau care are grijă de o persoană în vârstă sau dependentă; oferirea unor favoruri care nu aduc beneficii directe; celebrarea aniversarilor; trecerea peste micile diferențe; comportamentul loial și evitarea criticilor.

Această umanizare a mediului imediat implică, de asemenea, identificarea problemelor și asumarea lor personală, încercând să „îneacă răul într-o abundență de bine”, să acoperim lipsurile și să multiplicăm inițiativele care dezvoltă

sau redirecționează energiile implicite în situațiile ce necesită îmbunătățiri ^[28]. Astfel, se depășește perspectiva individualistă și utilitaristă, iar cu privirea purificată de caritate, se pot descoperi „convergențe unice și posibilități concrete de soluționare, fără a renunța la niciun component fundamental al vieții umane” ^[29].

Mai este mult de făcut și, poate, asemenea lui Moise, vom simți oboseala în fața acestui efort. Este important să avem în minte concluzia enciclicei *Caritas in veritate*: „Dezvoltarea are nevoie de creștini cu brațele întinse spre Dumnezeu în rugăciune, conștienți că iubirea plină de adevăr, *caritas in veritate*, din care provine adevărata dezvoltare, nu este rodul eforturilor noastre, ci un dar. De aceea, chiar și în cele mai dificile și complexe momente, pe lângă acțiunea rațională, trebuie mai întâi să ne

întoarcem către iubirea Sa.

Dezvoltarea presupune atenție la viața spirituală, o considerație serioasă a experienței credinței în Dumnezeu, a fraternității spirituale în Cristos, a încrederii în Providența și Milostivirea divină, a iubirii și iertării, a renunțării de sine, a deschiderii față de aproapele, a dreptății și a păcii. Toate acestea sunt indispensabile pentru a transforma «inimile de piatră» în «inimi de carne» (Ez 36,26), făcând astfel viața pe pământ mai «divină» și, prin urmare, mai demnă de om” ^[30] ____.

^[1] ____ Papa Francisc, Scrisoare Enc. *Laudato Si*, nr. 127.

^[2] ____ Papa Francisc, *Discursul Curiei romane cu ocazia urărilor de Crăciun*, 21-12-2020, nr. 6.

^[3] ____ Gn 2,15.

[4] Sfântul Josemaría, *Scrisoarea* nr.14 din 15 oct 1948, nr. 4.

[5] Sfântul Josemaría, *Este Cristos care trece*, nr. 17.

[6] Cf. Ps 2,8: „Cere-mi și eu îți voi da popoarele ca moștenire și marginile pământului în stăpânire”.

[7] Fernando Ocáriz, Mesaj, 7 iulie 2017.

[8] Benedict al XVI-lea, *Scrisoarea Enc. Caritas in veritate*, nr. 7.

[9] Papa Francisc, *Fratelli Tutti*, nr. 66.

[10] Papa Francisc, *Ibid.* nr. 165.

[11] Sfântul Josemaría, *Scrisoarea* nr. 11, 6 mai 1945, nr. 13.

[12] Papa Francisc, *Fratelli Tutti*, nr. 113.

[13] Sfântul Josemaría, *Scrisoarea* nr.3 din 9 ian. 1932, nr. 4.

[14] Papa Francisc, *Fratelli Tutti*, nr. 8.

[15] Sfântul Josemaría, *Este Cristos care trece*, nr. 99.

[16] Papa Francisc, *Discurs adresat membrilor Colegiului Cardinalilor și al Curiei romane cu prilejul urărilor de Crăciun*, 23-12-2021.

[17] Sfântul Josemaría, *Scrisoarea* nr. 5, 2 oct 1939, nr. 37.

[18] Cf. Benedict al XVI-lea, *Caritas in veritate*, nr. 17.

[19] *Ibid.* nr. 6.

[20] *Ibid.*

[21] Cf. Benedict al XVI-lea, *Caritas in veritate*, nr. 36.

[22] *Ibid.*, nr. 43.

[23] Cf. Ana Marta González, „Mundo y condición humana en san Josemaría Escrivá. Claves cristianas para una

filosofía de las ciencias sociales”, în *Romana* nr. 65, iulie – decembrie 2017.

[24] Cf. Sfântul Josemaría, *Convorbiri*, nr. 10: „Noi vedem în muncă – în nobilul efort creator al oamenilor – nu numai una dintre cele mai înalte valori umane, indispensabilă progresului societății și a necesității din ce în ce mai drepte a raporturilor dintre oameni, dar și un semn al iubirii lui Dumnezeu pentru creaturile sale și iubirea oamenilor între ei și pentru Dumnezeu; un mijloc de perfecțiune, o cale de sfințenie”.

[25] Papa Francisc, *Discurs adresat membrilor Colegiului Cardinalilor și al Curiei romane cu prilejul urărilor de Crăciun*, 23-12-2021, nr. 7.

[26] Papa Francisc, Exhort. Ap. *Evangelii gaudium*, nr. 226.

[27] Papa Francisc, *Discurs adresat membrilor Colegiului Cardinalilor și al Curiei romane cu prilejul urărilor de Crăciun*, 23-12-2021.

[28] Cf. Ana Marta González, „Mundo y condición humana en san Josemaría Escrivá. Claves cristianas para una filosofía de las ciencias sociales”, în *Romana* nr. 65, iulie – decembrie 2017.

[29] Benedict XVI Scrisoare, Enc. *Caritas in veritate*, nr. 32.

[30] *Ibid.*, nr. 79.

Susana López